

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 8. julija 1898.

Politiški oddelek.

Revolta v Gališki.

Končana je krvava revolucija, katera je bila pred kratkim nastala v Gališki. Vlada jo je z orožjem v roki zadušila in ker so ječe prenapolnjene, ker je bilo več puntarjev ubitih, je pač misliti, da bo nekaj časa zopet vladal red in mir v tej veliki kronovini.

Letošnja revolucija je bila skoro tako grozovita, kakor ona l. 1846., samo da je bila sedaj v prvi vrsti naperjena proti židom. Ako pa preiskujemo vzroke, iz katerih je nastala, najdemo brez težav, da je ni provzročilo versko nasprotje, ampak da je posledica ekonomičnih razmer v Gališki. Beda je gnala gališkega kmeta, beda ga je napotila, da je zdvojil nad vsem in začel požigati, pleniti in moriti, beda, katere so drugi krivi, ne on sam. Gališki kmet je objekt najbrezvestnejšega izsesavanja. Ne privoščijo mu omike, ker omika dela človeka svobodnega, a židje, šlahčiči in drugi parazitje, bi morali poginiti, ako bi se jih kmet otresel.

Prvi izsesovalci gališkega kmeta so židje, ta rod, ki sicer nikjer ne dela, pa povsod žanje. Gališki židje, katerih je 12 odstotkov vsega prebivalstva, so prava nesreča za deželo in spravljajo kmeta na kant. V židovskih rokah se kupičijo največja bogatstva. L. 1867 je bilo v Gališki samo 38 židovskih zemljiščnih posestnikov, a od tedaj prihaja čedalje več sveta v židovske roke. L. 1870 je bilo mej veleposestniki že 68 židov, l. 1887 jih je bilo že 280, a l. 1880 celo 680 in to mej 3700 veleposestnikov. Pravi se tudi, da je v l. 1874 do 1892. prešlo v last židov 43000 malih posestev in da je sedaj 73 odstotkov vse obdelane zemlje v njihovih rokah, kar pa na najbrž ni resnično.

Dejstvo pa je, da je čedalje manj zemlje v kmetskih rokah in da se čedalje bolj množe velika posestva, naj so že last židov ali šlahčičev. L. 1893 je bilo v celi Ga-

liški samo 1,600.000 kmetskih posestev, mej njimi pa samo 105.000 taci, od katerih je bilo treba plačevati nad 10 gld. zemljiškega davka. Zajedno s tem, da prehajajo kmetska posestva v last veleposestnikov, se zmanjšuje še število živine, ker kmet nima gozdov in pašnikov.

Bedo množi še naraščanje prebivalstva. Gališka je jako obljudena. Poprek stanuje 90 oseb na vsakem štirjaškem kilometru, a če se pomisli, da je večina sveta v rokah veleposestnikov, da si kmet ne more ne pri industriji ne pri trgovini ničesar zaslužiti, pač pa da ga pri vladajoči velikanski korupciji odira kdor more, potem se ni čuditi, da živi v grozoziti bedi.

Z gališkim kmetom nima nihče usmiljenja. Kar stori država za Gališko. stori samo v prid veleposestnikov, ti pa kmeta molzejo kar se da.

Največja nesreča gališkega kmeta je žganje. V njem išče tolažbe, ž njim si preganja skrbi, žganje mu čisto nadomešča hrano. Gospodarji nesrečne Gališke so kmeta sistematično napeljavali k žganjepitju, ker so imeli od tega veliko korist. Šlahta je imela več stoletij izključeno pravico, točiti opojne pijače in zgodovinsko je dokazano, da so bili kmetje čestokrat vezani, kupiti vsako leto gotovo mero žganja od grajščaka.

Ta privilegij na izkoriščanje pijančevanja je vlada odkupila veleposestnikom za 66 milijov goldinarjev. Marsikateri zapravljeni aristokrat si je s tem denarjem opomogel. A ta denar je bil v pravem pomenu besede proč vržen, kajti vlada ni zanj dobila nič realnega. Kupila je zanj samo pravico, točiti žganje, žganjarije in žganjarne pa so ostale v rokah grajščakov. Razmere so zdaj skoro prav take, kakoršne so bile predno je država dala veleposestnikom rečene milijone. Veleposestniki, kateri so lastniki starih krčem, jemljejo v zakup propriacijsko pravico in jo oddajajo v podnajem židom. Ti morajo seveda grajščakom veliko večjo zakupnino plačevati, kakor jo plačajo grajščaki sami, kupovati morajo žganje pri grajščakih in seveda stanovati v njih hišah ter so vsled tega primorani, ljudstvo še bolj odirati, kakor so že sami po sebi pripravljeni.

Žid kupčuje z vsem. Žid daje na upanje in največ plačuje z žganjem in tako je siromašni a dobri in marjivi gališki kmet prišel na beraško palico, padel v bedo in v obup, kateri ga je končno spravil do tega, da se je spuntal.

Obžalujemo od srca vse grozovitosti, katere so se zgodilo, še bolj pa obžalujemo razmere, katere so proizročile revolucijo, kajti revolucija ni bila posledica niti protisemitskih niti socijalnodemokratskih agitacij, ampak jedino in izključno vnebovpijočih ekonomskih razmer, katerih so krivi v prvi vrsti židje, poleg njih pa veleposestniki, takozvana šlahta, in vlada.

Vlada pa je ob koncu revolucijskega gibanja razglasila v dveh okrajih naglo sodbo, v triintridesetih okrajih pa obsedno stanje. Razgnala je nebroj društev in zatrla mnogo časnikov ter sploh začela preganjati vse, sedanjemu političnemu sistemu na Gališkem sovražne stranke ali z drugimi besedami, porabila je revolucijo, da podpre in utrdi politično moč šlahčičev in z njimi zvezanih židov. Konfiskovala je ustavne pravice, namesto da bi bila z zdravimi in energičnimi reformami naredila konec sedanjim razmeram.

Nam se zdi to neodpusten greh, kateri ne more ostati brez odmeva v parlamentu in naravnost povemo, da se uprav sramujemo pred svetom, da imamo vlado, katera postopa na tak način. Najčudnejše pa je, da so se za dotične odredbe izrekli tudi ministri Kaizl, Baernreither in Wittek, kateri se sicer vedno postavljajo na moderno stališče, v tem slučaju pa so posnemali Windischgraetza in Haynaua.

Povedali smo to, da se ne bo mislilo, da vsi Slovenci odobravajo vladne odredbe kajti drugi slovenski listi niso smatrali za potrebno protestovati proti vladnem postopanju.

Politični pregled.

Sprava. — Ministerski predsednik grof Thun kuje spravo mej Nemci in mej Čehi. Jeden del začete akcije je že končan. Posvetoval se je s pooblaščenici mladočeške stranke in s češkimi veleposestniki ter jim razložil vodilne misli zakonskega načrta o jezikovnem vprašanju. Ker se drži ta načrt načel ravnopravnosti in enakovrednosti vseh jezikov, se Čehi niso izrekli proti njemu. Z Nemci se grof Thun še ni dogovarjal. Posredovanjem trgovinskega ministra Bärnreitherja se mu je pač posrečilo, pridobiti nemško-liberalne veleposestnike iz Češke za to, da se udeležijo neobveznih zaupnih posvetovanj, a morda se niti to ne zgodi, ker so štajerski veleposestniki odločni nasprotniki vseh pogajanj in ker so druge nemške stranke z veliko strastjo napadle veleposestnike ter jim očitajo izdajstvo. Vse kaže, da se Thunovi poskusi izjalove in da ne pride do tega, kar Thun namerava, namreč, doseči mej Čehi in Nemci porazumljenje glede jezikovnega zakona in potem preklicati jezikovne naredbe ter jih nadomestiti z zakonom, uveljavljenim na podlagi § 14.

Nepotrjen zakonski načrt. — Deželni zbor dolenjeavstrijski je bil na predlog poslanca dr. Koliska lani sklenil, da mora biti nemščina jedini in izključni učni jezik na vseh

ljudskih in meščanskih šolah na Nižjeavstrijskem. S tem so hoteli Nemci preprečiti ustanovitev čeških šol, katera postane neizogibna, ker se češko prebivalstvo na Nižjem Avstrijskem silno množi. Cesar tega zakonskega načrta ni potrdil. Umevno je, da to Nemcem ni po volji.

Ogerska in Hrvatska. — Mej ministerskim predsednikom baronom Banffyjem in hrvatskim banom grofom Kuehenom je nastal iz doslej še ne natančno znanih vzrokov konflikt. Sodi se, da se hoče ban umakniti s svojega mesta oziroma da je baronu Banffyju posreči, ga izpodriniti.

Proti Schönerer-Wolfovemu izdajstvu. — Nemška katoliška ljudska stranka je na dan sv. Petra in Pavla uprizorila v Bolcanu na Tirolskem sijajno manifestacijo, naperjeno proti nemškemu radikalizmu. Na shod se je zbralo nad 10.000 kmetov. Shod je otvoril načelnik konservativnega kluba v Bolcanu. Prvi je govoril posl. Zallinger, za njim urednik Pranger, na zadnje pa posl. baron Dipauli. Gover poslednjega je bil znamenit tudi v narodnostnem oziru. Dipauli je naglašal zvestobo Tirolcev veri in cesarju ter rekel: O nemštvu, ki propoveduje odpad od vladarske hiše, ne mara Tirolec ničesar slišati. Mi ne potrebujemo plavice, tirolski orel je naše znamenje, črno-rumena je naša barva. Tirole Tirolcem! Ne potrebujemo jih, potovalnih apostolov novopaganskega nemštva in si ne damo zapovedati od tujcev. Zagovarjali smo vedno pravične nemške interese in ako so v nevarnosti, vemo, kaj je naša dolžnost, Netenje narodnostnega boja v Avstriji je greh proti Avstriji. Avstrija ne more biti ne nemška, ne slovenska. Avstrija je Avstrija in ostane Avstrija! — Sijajna manifestacija v Bolcanu je vzbudila silno senzacijo.

Revolta v Gališki. — Velikanski izgredi, kateri so se primerili zadnje tedne na Gališkem, so dali povod, da je vlada v dveh okrajih — Nowi Szacz in Limanowa — razglasila naglo sodbo, v triintridesetih drugih okrajih pa izjemne naredbe. To sredstvo je pomagalo v toliko, da se večji izgredi niso več primerili. Odločilno je v tem oziru seveda uplivalo vojaštvo, katerega je v Gališki nad stotisoč a je vender komaj zadostovalo za ohranitev miru. Vlada je susteranje ustavnih pravic porabila v to, da je zatrla celo vrsto socijalno-demokratskih listov in časopisov, ter dala zapreti več sto izgrednikov. Sistiranje upravnih pravic se splošno obsoja ker je bilo popolnoma nepotrebno. Mir in red bi bila vlada lahko tako naredila, saj ima dovolj vojaštva na razpolago, a da je sistirala ustavo, se smatra splošno kot dokaz, da hoče na ta način podpreti nesrečno Gališko vladajočo kliko šlahčičev, kateri so nastalih izgredov največ krivi.

Volitve na Nemškem. — Ožje volitve na Nemškem so se vršile v znamenju koncentracije. Vlada je poklicala vse stranke na boj proti socijalnim demokratom in temu klicu so se tudi vse stranke odzvale. Tako se je zgodilo, da so si liberalne stranke pri ožjih volitvah prisvojile celo vrsto mandatov, dasi so pri prvih volitvah popolnoma propadle. Jedino konservativnim in katoliškim volilcem se imajo liberalci zahvaliti za dobljene mandate. Strankarske razmere v drž. zboru so take, da nobena stranka nima odločilnega upliva in da bo imela prvo besedo katoliška stranka, katera je najštevilnejša in najkompaktnejša. Katoliški centrum je jamstvo, da ne dobi prevlade reakcija, je pa jamstvo, da se bode na socijalnem polju kaj delalo, kajti naj kdo reče o centru kar hoče, jedno mu mora priznati, da je resnično socijalnoreformatična stranka.

Novo italijansko ministerstvo. — Težak porod! Po Rudinijevem odstopu je kralj dolgo časa zaman iskal moža, kateremu bi se bilo posrečilo, sestaviti novo vlado. Naprosil je najodličnejše može, naj sestavijo novo vlado, a vsak poskus se je izjalovil. Končno je to nevhvaležno nalogo prevzel general Pelloux. Sestavil je ministerstvo, katero sme računati na podporo parlamenta, dokler nič ne stori — ki pa bo padlo tisti